

Activiteitenplan beschermde soorten voor renovatie en nieuwbouw Fruitbuurt te Utrecht

Onderbouwing ontheffingsaanvraag ex art. 75
Flora- en faunawet

F. van Vliet
M. Boonman

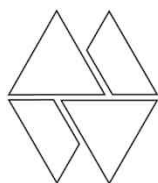

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Activiteitenplan en ecologisch werkprotocol in verband met renovatie en
nieuwbouw in de Fruitbuurt te Utrecht

Onderbouwing ontheffingsaanvraag ex art. 75 Flora- en faunawet

F. van Vliet
M. Boonman

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10, Fax 0345 51 98 49
info@buwa.nl www.buwa.nl

opdrachtgever: Mitros
28 november 2013
rapport nr. 13-222

Status uitgave: eindrapport
Rapport nr.: 13-222
Datum uitgave: 28 november 2013
Titel: Activiteitenplan en ecologisch werkprotocol in verband met renovatie en nieuwbouw in de Fruitbuurt te Utrecht
Subtitel: Onderbouwing ontheffingsaanvraag ex art. 75 Flora- en faunawet
Samenstellers: drs. F. van Vliet
drs. M. Boonman
Foto's omslag: drs. M. Boonman, drs. F.L.A. Brekelmans (gewone dwergvleermuis), M. Bonte (huismus)
Aantal pagina's: 32
Project nr.: 13-203
Projectleider: drs. F. van Vliet
Naam en adres opdrachtgever: Mitros
Postbus 8217, 3503 RE Utrecht
Referentie opdrachtgever: E-mail d.d. 28 maart 2013 van mevr. A. Arends
Akkoord voor uitgave: Teamleider Bureau Waardenburg bv
drs. G.F.J. Smit

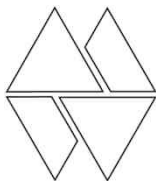
Paraaf:

Bureau Waardenburg bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Waardenburg bv; opdrachtgever vrijwaart Bureau Waardenburg bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Bureau Waardenburg bv /Mitros

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden vervaardigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Waardenburg bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg bv is door CERTIKED gecertificeerd overeenkomstig BRL 9990:2001 / ISO 9001:2008.

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10, Fax 0345 51 98 49
info@buwa.nl www.buwa.nl

Voorwoord

Woningcorporatie Mitros bereidt momenteel de sloop/nieuwbouw en renovatie van de wijk Fruitbuurt-Noord voor. Mitros heeft Bureau Waardenburg opdracht verstrekt om deze plannen te toetsen aan de Flora- en faunawet. Hiervoor heeft Bureau Waardenburg het plangebied in 2013 onderzocht op beschermde soorten met nadruk op de volgende soorten(groepen): vleermuizen, gierzwaluw en huismus. Voorliggend rapport bevat de resultaten van het onderzoek. Tevens zijn de effecten van de ingreep op beschermde soorten beoordeeld en maatregelen opgenomen om negatieve effecten te voorkomen of te verzachten. Dit rapport kan worden gebruikt ter onderbouwing van een ontheffingsaanvraag ex art. 75 van de Flora- en faunawet.

Aan de totstandkoming van dit rapport werkten mee:

Fleur van Vliet projectleiding, rapportage

Martijn Boonman veldwerk, fotografie, rapportage

Vanuit Mitros werd de opdracht begeleid door mevrouw A. Arends. We bedanken haar voor de prettige samenwerking.

Management samenvatting

Bureau Waardenburg heeft de plannen voor de sloop/nieuwbouw en renovatie van huizenblokken in de Fruitbuurt-Noord te Utrecht getoetst aan de Flora- en faunawet. Op grond van veldonderzoek in 2013 en aanvullend bronnenonderzoek adviseert Bureau Waardenburg voor de voorgenomen plannen een ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet aan te vragen voor overtreding van artikel 11 van de Flora- en faunawet voor het verstoren van verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis en huismus. Dit rapport kan worden gebruikt ter onderbouwing van de ontheffingsaanvraag. Bij de planning en wijze van uitvoering dient rekening te worden gehouden met de gewone dwergvleermuis, de huismus en overige vogels in de broedtijd. Dit houdt in:

- Uitvoering van de renovatie- en sloopwerkzaamheden in de periode van half oktober tot april.
- Uitvoering van de renovatie- en sloopwerkzaamheden in de periode van april tot half augustus is mogelijk, mits de daken voorafgaand aan het broedseizoen ontoegankelijk zijn gemaakt voor de huismus.
- Uitvoering in de periode van april tot half oktober is mogelijk, mits direct voorafgaand aan deze werkzaamheden door een terzake kundige is vastgesteld dat er geen vleermuizen in de gebouwen verblijven of bewoonde nesten van vogels aanwezig zijn.
- Wanneer tijdens de werkzaamheden toch onverhoopt gewone dwergvleermuizen of bewoonde nesten van vogels worden aangetroffen, dan worden de werkzaamheden direct stilgelegd en wordt een deskundige op het gebied van de betreffende soort ingeschakeld die kan beoordelen op welk moment en op welke wijze de werkzaamheden hervat kunnen worden.

Inhoud

Voorwoord.....	3
Management samenvatting	5
1 Inleiding.....	9
1.1 Aanleiding en doel	9
1.2 Leeswijzer	9
2 Plangebied en voorgenomen ingreep	11
2.1 Plangebied (onderdelen A, C, L, M).....	11
2.2 Voorgenomen activiteiten en werkzaamheden (onderdelen B, D).....	13
2.3 Planning (onderdeel F).....	14
2.4 Doel en belang (onderdelen E en U).....	14
2.5 Alternatieven (onderdeel S)	15
3 Verantwoording	17
3.1 Inzet deskundigen, ecologische begeleiding (onderdeel G).....	17
3.2 Aanpak effectenstudie Flora- en faunawet (onderdeel J).....	17
3.3 Verspreidingsinformatie (onderdeel O).....	17
4 Betekenis plangebied voor beschermde soorten (onderdeel N).....	21
4.1 Vleermuizen	21
4.2 Huismus en gierzwaluw	21
4.3 Overige broedvogels	23
4.4 Overige soorten	23
5 Effecten ingreep op beschermde soorten (onderdelen H, I).....	25
5.1 Gewone dwergvleermuis	25
5.2 Huismus	25
5.3 Overige broedvogels	26
5.4 Overige soorten	26
6 Maatregelen	27
6.1 Maatregelen om schade te voorkomen, beperken of herstellen (onderdelen P, Q, R, T) ..	27
6.2 Aanbevelingen	28
7 Literatuur.....	31

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Woningcorporatie Mitros bereidt momenteel de sloop/nieuwbouw en renovatie van een aantal woonblokken in de wijk Fruitbuurt-Noord voor. De betreffende vooroorlogse woningen zijn sterk verouderd en de bouwtechnische kwaliteit van de woningen is slecht (startdocument 'Fruitbuurt Noord' vastgesteld op 5 maart 2013 door het college van b en w van de gemeente Utrecht).

In het kader van voorgaande heeft Bureau Waardenburg in opdracht van Mitros de plannen voor sloop en renovatie van de Fruitbuurt-Noord getoetst aan de Flora- en faunawet. De centrale vraag van het onderzoek was: kan de voorgenomen ingreep leiden tot overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van krachtens de Flora- en faunawet beschermde soorten planten en dieren? Zo ja, zijn er maatregelen nodig en mogelijk om overtreding te voorkomen of onder welke voorwaarden ontheffing kan worden aangevraagd en verkregen.

Om de voorgenomen ingreep te kunnen toetsen aan de Flora- en faunawet heeft Bureau Waardenburg het plangebied in 2013 geïnventariseerd op beschermde soorten met nadruk op de volgende soorten(groepen): vleermuizen, de gierzwaluw en de huismus. Aanvullend op het veldonderzoek heeft bronnenonderzoek plaatsgevonden.

Voorliggend rapport kan worden gebruikt ter onderbouwing van een ontheffingsaanvraag ex art. 75 van de Flora- en faunawet.

1.2 Leeswijzer

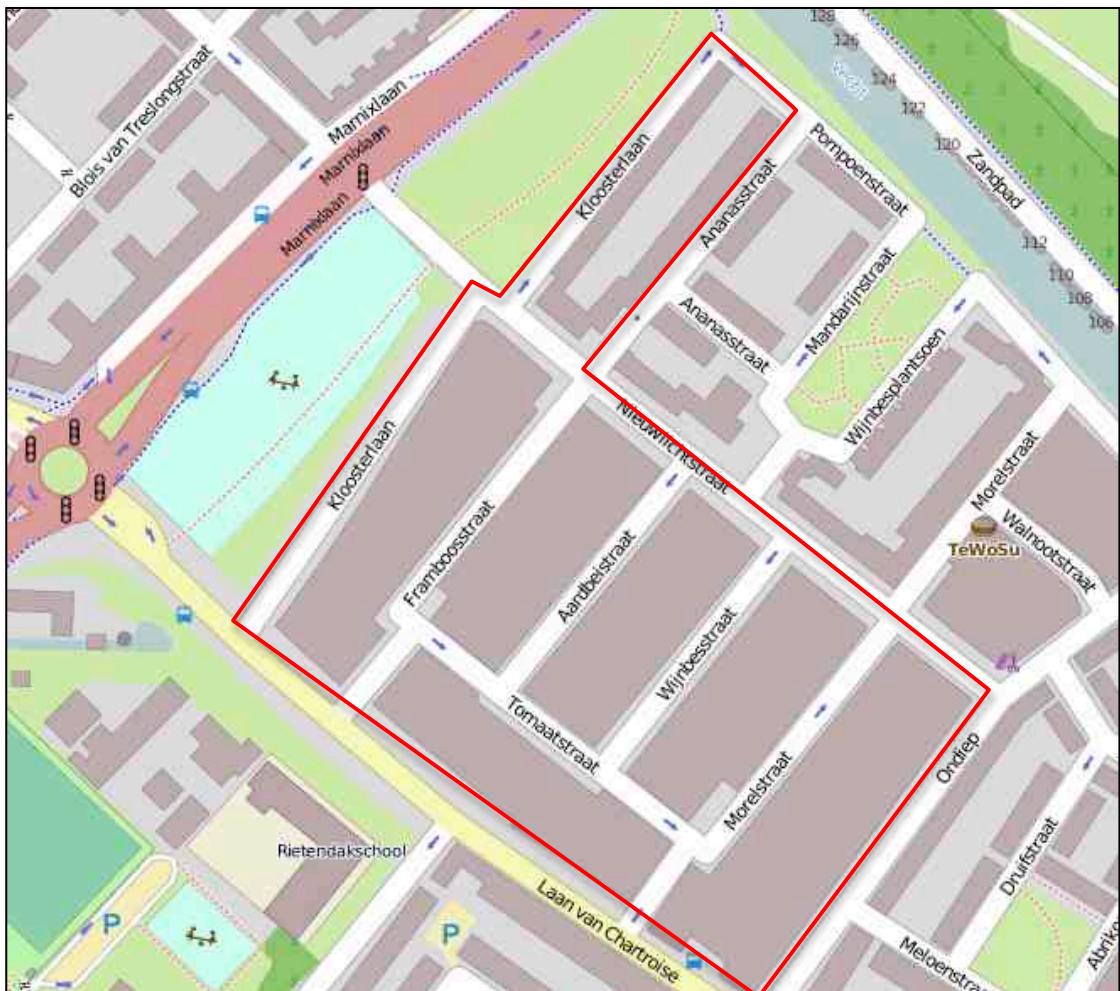
In dit activiteitenplan wordt een nadere toelichting gegeven op verplichte onderdelen A t/m U voor het beoordelen van de ontheffingsaanvraag. De onderdelen A t/m U zijn in dit rapport niet in alfabetische volgorde behandeld maar per thema (zie tabel op volgende pagina):

A	Locatie	§ 2.1
B	Omschrijving activiteiten en werkzaamheden	§ 2.2
C	Kaart met locatie plangebied	§ 2.1
D	Manier van uitvoering van de werkzaamheden	§ 2.2
E	Doel en belang van activiteiten	§ 2.4
F	Planning en onderbouwing activiteiten	§ 2.3
G	Deskundige die betrokken is bij activiteiten en zijn/ haar kwalificaties	§ 3.1
H	Korte termijn effecten op beschermde soorten	§ 5.1 t/m § 5.4
I	Lange termijn effecten op instandhouding beschermde soorten	§ 5.1 t/m § 5.4
J	Verantwoording effectenstudie	§ 3.1 t/m § 3.3
(K)	(Toestemming vanuit andere wet- en regelgeving)	n.v.t.
L	Beschrijving huidige situatie	§ 2.1
M	Positie uitvoeringslocatie ten opzichte van natuurgebieden	§ 2.1
N	Verspreiding van beschermde soorten	§ 4.1 t/m § 4.4
O	Verantwoording verspreidingsinformatie	§ 3.3
P	Maatregelen om schade aan soorten te voorkomen of beperken	§ 6.1
Q	Maatregelen om onvermijdbare schade aan soorten te herstellen	§ 6.1
R	Tijdstip en locatie mitigerende en compenserende maatregelen	§ 6.1
S	Beschrijving alternatieven	§ 2.5
T	Beschrijving zorgvuldig handelen	§ 6.1
U	Beschrijving dwingende reden van groot openbaar belang	§ 2.4

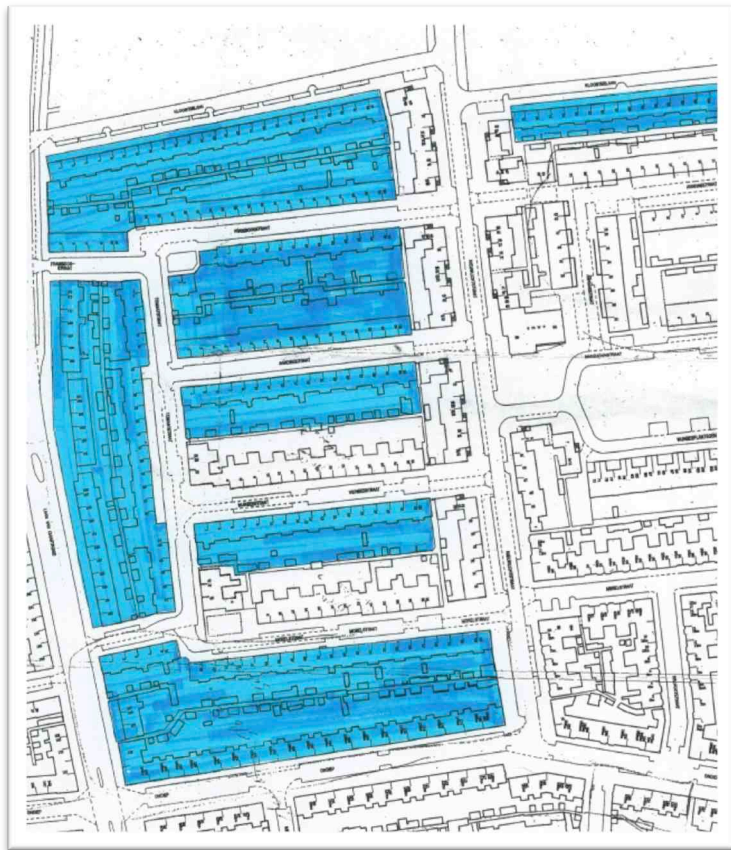
2 Plangebied en voorgenomen ingreep

2.1 Plangebied (onderdelen A, C, L, M)

Het plangebied Fruitbuurt-Noord is gelegen in de wijk Ondiep te Utrecht; meer specifiek tussen de straten Ondiep, de Vecht, de Laan van Chartreuse en de Kloosterlaan / Marnixlaan (figuur 2.1). De Fruitbuurt bestaat uit huizen uit de jaren '20, '50 en '80 in 2 à 3 lagen met een kap. De bebouwing uit de jaren '50 bestaat in het algemeen uit 1 bouwlaag met een kap, maar op een groot deel van deze woningen zijn zowel aan de voor- als achterzijde dakopbouwen over 1 laag en de gehele breedte van de woning gerealiseerd. De jaren '80 bebouwing langs de Nieuwlichtstraat is in het algemeen wat hoger dan de overige bebouwing in de wijk en bestaat uit 3 bouwlagen met een kap.

Figuur 2.1 Ligging plangebied (rood omkaderd) Fruitbuurt-Noord, Utrecht (ondergrond: Data by OpenStreetMap.org contributors under CC BY-SA 2.0 license).

Figuur 2.2 De te slopen / renoveren woonblokken (blauw gearceerd) in de Fruitbuurt-Noord, Utrecht .

Het plangebied bestaat uit ruim 200 eengezinswoningen, ongeveer 40 beneden / bovenwoningen en 3 bedrijfspanden. De meeste woningen zijn de standaard eengezinswoningen van de wijk Ondiep uit de jaren '20 van de vorige eeuw. Figuur 2.2 toont de te slopen / renoveren woonblokken.

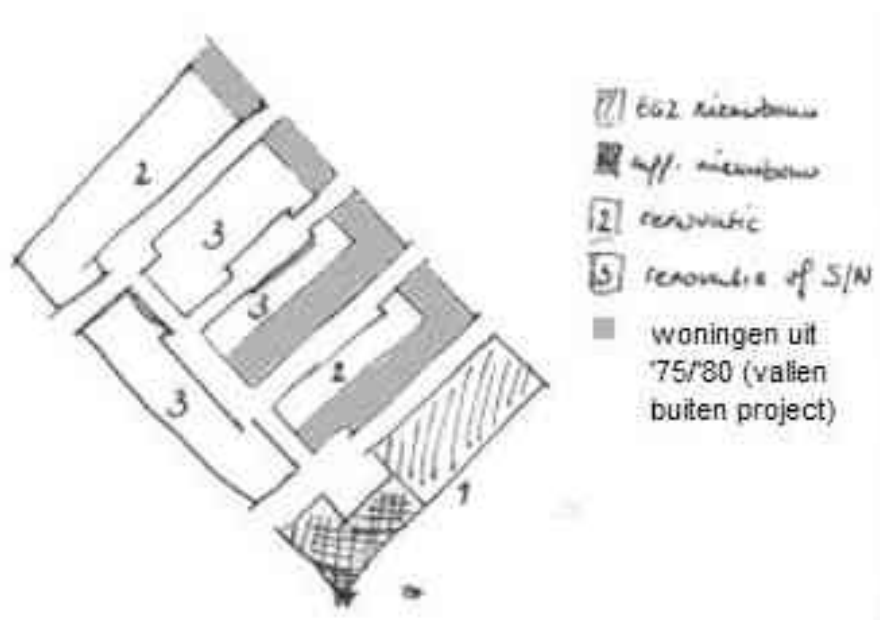
Het plangebied ligt niet in of nabij gebieden die beschermd zijn op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (kortweg: Nbwet) of de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Het dichtstbijzijnde Nbwet-gebied is het Natura 2000-gebied de Oostelijke Vechtplassen, dat op ca. 4 km afstand van het plangebied ligt. Gezien de aard van de ingreep (lokaal) en de afstand tot het plangebied zijn effecten van de voorgenomen ingreep op natuurgebieden op voorhand uitgesloten.

2.2 Voorgenomen activiteiten en werkzaamheden (onderdelen B, D)

De voorgenomen ingreep betreft de sloop / nieuwbouw en renovatie van 265 woningen in het plangebied:

1. één blok sloop/nieuwbouw: tussen de straten Ondiep en Morelstraat (nu 72 woningen; *deelgebied 1*).
2. drie blokken renovatie: tussen de Kloosterlaan en Framboosstraat (52 woningen), het deel van de Kloosterlaan tussen Nieuwlichtstraat aan de Vecht (21 woningen) en de Wijnbesstraat (18 woningen) (*deelgebied 2*).
3. drie blokken renovatie of sloop / nieuwbouw: in de tussenliggende blokken (102 woningen; *deelgebied 3*).

Bovenstaande is gevisualiseerd in figuur 2.3.

Figuur 2.3 Visualisatie plannen voor (1) sloop / nieuwbouw, (2) renovatie of (3) renovatie of sloop / nieuwbouw in de Fruitbuurt-Noord, Utrecht.

De voorgenomen renovatie gaat onder andere uit van de volgende relevante werkzaamheden:

1. Het herschikken van dakpannen.
2. Het vervangen van dakbedekking inclusief het aanbrengen van isolatie en het vernieuwen van betimmering.
3. Het herstellen van metsel, voeg- en loodwerk en het hydrofoberen van het metselwerk.
4. Het isoleren van de kopgevel (binnenzijde) en het isoleren van voor- en achtergevel in combinatie met asbestsanering (binnenzijde).
5. Het herstellen of vervangen van kozijnen.
6. Het injecteren van gevels en bouwmuren bij vochtoverlast.

2.3 Planning (onderdeel F)

De renovatiewerkzaamheden in deelgebied 2 zullen volgens planning worden uitgevoerd in de periode oktober 2014-oktober 2015. De planning van de werkzaamheden in deelgebieden 1 en 3 is nog niet vastgesteld.

Bij de wijze van uitvoering van de voorgenomen ingreep wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van de gewone dwergvleermuis, de huismus en overige vogels in de broedtijd zie Hoofdstuk 6.

2.4 Doel en belang (onderdelen E en U)

Het wettelijk belang waarvoor de ontheffing wordt aangevraagd is 1) 'uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling', 2) 'dwingende reden van groot openbaar belang' en 3) het 'belang van 'volksgezondheid en openbare veiligheid' en 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten'. Deze laatste twee belangen worden in onderstaande nader toegelicht.

In 2002 is een Ruimtelijke Visie opgesteld voor Ondiep, waarin de Fruitbuurt ligt, in het kader van het Grotestedenbeleid in diezelfde periode. In de Ruimtelijk Visie staat verwoord dat de wijk moet worden aangepakt op de sociale infrastructuur, stedelijke vernieuwing en bereikbaarheid en economie en werkgelegenheid.

De woningen in de Fruitbuurt zijn in de jaren '20 gebouwd volgens enkele standaardtypes die in de hele wijk zijn terug te vinden. Eind jaren '70 is een deel van deze buurt in de stadsvernieuwing gesloopt en vervangen. De overige woningen zijn toen gerenoveerd en zijn nu weer aan een grote ingreep toe. De woningen zijn technisch en constructief in slechte staat. Bij de grote renovatiebeurt van de jaren '70 zijn relatief weinig verbeteringen doorgevoerd. Het aandeel woningen zonder cv-installatie en zonder vergrote dakkapel is hier groot. Er is een structureel vochtprobleem door de grondopbouw met een bovenste laag met klei en veen, die slecht waterdoorlatend is. Bij overtollige regenwaterval ontstaat hier een hoge 'schijnwaterstand' tot aan de fundering. Dit vocht trekt door de fundering op in de wanden van de woningen, wat leidt tot schimmelvorming. Dit wordt verergerd door de gebrekkige natuurlijke ventilatie en isolatie van de woningen. De vloerbalken worden door het optrekkend vocht op grote schaal aangetast met houtrot, wat leidt tot verzakkingen van de begane grondvloer. De slechte staat van de woningen veroorzaakt een ongezond binnenklimaat in de woningen wat kan resulteren in gezondheidsklachten van de bewoners. In dit kader wordt renovatie en vernieuwing nodig geacht. Op basis van bouwkundig onderzoek naar de woningen in het gebied is besloten Fruitbuurt Noord in 3 deelgebieden te verdelen, met elk een eigen voorkeursscenario (verwoord in paragraaf 2.2).

2.5 Alternatieven (onderdeel S)

4.5.1 Afweging Locatie

De werkzaamheden aan de gebouwen zijn locatiegebonden en een alternatieve locatie is (dus) niet aan de orde. Het alternatief is het niet renoveren van het gebouwencomplex, hetgeen niet wenselijk is in verband met de slechte staat waarin het gebouw verkeerd.

4.5.2 Wijze van uitvoering

Door de gekozen werkwijze en de planning (buiten de kwetsbare periode) wordt schade aan de gewone dwergvleermuis en de huismus zoveel mogelijk voorkomen, zie Hoofdstuk 6. Gunstiger alternatieven zijn er derhalve niet.

Impressie van de bebouwing in het plangebied Fruitbuurt-Noord te Utrecht.

3 Verantwoording

3.1 Inzet deskundigen, ecologische begeleiding (onderdeel G)

Het onderzoek is uitgevoerd door medewerkers van Bureau Waardenburg. Deze zijn door opleiding, werkervaring en zelfstudie gekwalificeerd voor de door hun uitgevoerde werkzaamheden. Het project is uitgevoerd volgens het kwaliteits-handboek van Bureau Waardenburg. Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg is door Certiked ISO gecertificeerd overeenkomstig BRL 9990:2001 / ISO 9001:2008.

3.2 Aanpak effectenstudie Flora- en faunawet (onderdeel J)

De effectenstudie is gebaseerd op informatie over de voorgenomen activiteiten en werkzaamheden (§2.2) en verspreidingsinformatie (H4) verkregen door bronnenonderzoek en veldonderzoek.

De toetsing is een bepaling en beoordeling van de huidige aanwezigheid van beschermde soorten planten en dieren in het plangebied, de functie van het plangebied en de directe omgeving voor deze soorten en de te verwachten effecten van de voorgenomen ingreep op beschermde soorten.

3.3 Verspreidingsinformatie (onderdeel O)

De toetsing is een effectbepaling en -beoordeling op basis van de huidige aanwezigheid van beschermde soorten planten en dieren in het plangebied, de functie van het plangebied en de directe omgeving voor deze soorten en de voorgenomen ingreep. De toetsing is opgesteld op basis van het in 2013 uitgevoerde veldwerk, de huidige ter beschikking staande kennis en inschattingen van deskundigen. Er is een voldoende volledig en actueel beeld verkregen van de betekenis van het plangebied voor beschermde soorten.

Bronnenonderzoek

Op grond van het rapport “Beschermd flora en fauna Utrecht. Een overzicht van beschermde soorten flora en fauna op basis van een gemeentebrede quickscan” (Brekelmans *et al.* 2010) is bepaald welke beschermde soorten (mogelijk kunnen) voorkomen in het plangebied. Daarnaast is, voor zover nodig, gebruik gemaakt van achtergrond documentatie (zie literatuurlijst).

Veldonderzoek

Op grond van het bronnenonderzoek is in 2013 nader veldonderzoek uitgevoerd om uitsluitel te kunnen geven over de aan- of afwezigheid van jaarrond beschermde verblijfplaatsen van huismus, gierzwaluw en vleermuizen (gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis). Het is bekend dat genoemde soorten voorkomen in Utrecht

Noordwest, waaronder het plangebied valt (Brekelmans *et al.* 2010). Echter, op basis van het bronnenonderzoek kon geen volledig inzicht worden verkregen in locaties van verblijfplaatsen. Inzicht in de aan- of afwezigheid van verblijfplaatsen van deze soorten in het plangebied is nodig, omdat voor verstoring van de verblijfplaatsen een ontheffing van de Ffwet nodig kan zijn. De nestplaatsen van huismus en gierzwaluw zijn jaarrond beschermd¹, evenals de verblijfplaatsen van vleermuizen.

In onderstaande wordt nader ingegaan op de methodiek van het veldonderzoek.

Vleermuizenonderzoek

Vleermuizen zijn geïnventariseerd volgens het landelijke Vleermuisprotocol 2013. Het onderzoek was gericht op het vaststellen van de soorten vleermuizen, hun aantallen en het gebruik van het plangebied. Hierbij is specifiek gelet op de aanwezigheid van verblijfplaatsen.

Het veldonderzoek is uitgevoerd in de periode juni – september en omvatte vijf onderzoeksronden (zie tabel 3.1 voor onderzoeksdata). Het aantal onderzoeksronden is afgestemd op de te verwachten soorten en de mogelijke betekenis van het plangebied voor deze soorten. Tijdens het onderzoek is gebruik gemaakt van een batdetector type Pettersson D240x (met *time expansion* en opnamemogelijkheid).

Onderzoek huismus en gierzwaluw

De uitvoering van de inventarisatie van huismus en gierzwaluw is gebaseerd op de richtlijnen in de soortenstandaarden van huismus en gierzwaluw (Ministerie van EL&I, versies december 2011).

Gierzwaluw

Om vast te stellen of gierzwaluwen broeden in het plangebied zijn in de periode eind mei tot half juli vier onderzoeksronden uitgevoerd: twee in de avond (na 18.00 uur) en twee in de ochtend (na zonsopkomst). Het onderzoek is uitgevoerd tijdens droog, windstil en warm zomerweer. In tabel 3.1 zijn de data van de veldbezoeken opgenomen. Gedurende de onderzoeksronden is specifiek gelet op: laagvliegende vogels, met onderscheid tussen luidruchtige vluchten op dakgoot-, nok- en huishoogte en bezoek van (waarschijnlijke) nestplaats door invliegende exemplaren.

Huisumus

In april / mei (zie tabel 3.1 voor data) zijn twee veldbezoeken in de ochtend gebracht om eventueel aanwezige nestlocaties van huismussen vast te stellen. Er is tijdens de onderzoeksronden gelet op nestindicatieve waarnemingen zoals baltsende / zingende mannetjes, nestbouw, transport voedsel of uitwerpselen, alarmeren, bedelende jongen te horen in nest.

¹ Op grond van door het ministerie van LNV verstrekte handreikingen worden nesten van de volgende soorten als jaarrond beschermde nestplaatsen beschouwd: boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, huismus, kerkuil, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, wespandief, zwarte wouw.

Tabel 3.1 Onderzoeksdatums van de in 2013 onderzochte soortengroepen in het plangebied; (a) = avondbezoek, (o) = ochtendbezoek

Datum	Vleermuizen	Gierzwaluw	Huismus
14 april 2013			✓ (o)
2 mei 2013			✓ (o)
2 juni 2013		✓ (a)	
3 juni 2013	✓ (o)	✓ (o)	
17 juni 2013	✓ (a)	✓ (a)	
11 juli 2013	✓ (o)	✓ (o)	
25 augustus 2013	✓ (a)		
5 september 2013	✓ (a)		

Overige soorten

Hoewel het veldonderzoek gericht was op vleermuizen, huismus en gierzwaluw, is tijdens het veldonderzoek ook gelet op (sporen van) aanwezigheid van overige beschermde soorten.

De resultaten van het veldonderzoek en bronnenonderzoek zijn verwerkt in H4.

4 Betekenis plangebied voor beschermde soorten (onderdeel N)

4.1 Vleermuizen

De bebouwing in het plangebied herbergt twee paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis en wel aan het begin en aan het eind van de Wijnbesstraat (oneven zijde; zie figuur 3.1). De verblijfplaatsen bevinden zich naar inschatting onder de dakbedekking; via de kale gevels aan de zuidwest en noordoostzijde kunnen de dieren aan de bovenzijde onder de dakpannen kruipen.

Tijdens beide ronden van het najaarsonderzoek (25 augustus en 5 september 2013) is hier baltsgedrag (roepjes van 20 kHz) van mannetjes van gewone dwergvleermuis waargenomen. In de paarperiode (globaal van half augustus tot begin oktober) bezetten de mannetjes van de gewone dwergvleermuis vaste territoria. In deze territoria gebruiken ze één of meerdere zogenaamde paarverblijfplaatsen, waar in de regel ook één of meerdere vrouwtjes tijdelijk of gedurende langere periode verblijven. Aangenomen wordt dat de betreffende paarverblijven in het plangebied jaarlijks gebruikt worden gewone dwergvleermuizen.

De aanwezigheid van kraam- of zomerverblijfplaatsen van vleermuizen in de te renoveren / slopen bebouwing het plangebied is uit te sluiten. Deze zijn niet vastgesteld tijdens de inventarisatie. Er is wel net *buiten* het plangebied (d.d. 3 juni 2013) een verblijfplaats van enkele gewone dwergvleermuizen vastgesteld op de Morelstraat 36 onder zinken dakbedekking op de punt van de gevel.

Het plangebied heeft geen wezenlijke functie als foerageergebied voor vleermuizen. Er is een enkel foeragerend exemplaar waargenomen. Opgaande beplanting is spaarzaam aanwezig in de tuinen en straatzijde van de te renoveren / slopen bebouwing, wat het gebied onaantrekkelijk maakt als foerageergebied voor vleermuizen. Tijdens het onderzoek is slechts een enkele foeragerende gewone dwergvleermuis vastgesteld in het plangebied. Er is tevens één ruige dwergvleermuis en één rosse vleermuis foeragerend / overvliegend waargenomen in het plangebied. Meerdere foeragerende gewone dwergvleermuizen werden waargenomen in het groene parkje aan de Kloosterlaan net buiten het plangebied (aan de westzijde).

4.2 Huismus en gierzwaluw

Huisumus

De bebouwing in het plangebied herbergt drie nestplaatsen van de huisumus (zie figuur 3.1). Op de volgende adressen zijn tijdens het onderzoek nestplaatsen *in* het plangebied vastgesteld op 14 april en 2 mei 2013:

- Tomaatstraat 1 (renovatie of sloop / nieuwbouw): 1 broedpaar
- Framboosstraat 20 en 34 (beide locaties voor renovatie): 1 broedpaar.

De nesten zijn vastgesteld onder de dakpannen. Het betreft woningen uit de jaren '20 bestaande uit één bouwlaag met een kap.

Net *buiten* het plangebied zijn op meerdere locaties nestplaatsen van de huismus vastgesteld. Het gaat om de volgende adressen:

- Tomaatstraat 46: 2-3 broedpaar onder de dakpannen aan de gevelzijde en onder de zinken rand van het raamkozijn
- Tomaatstraat 30: 1 broedpaar onder de dakpannen aan de gevelzijde
- Morelstraat 8: 1 broedpaar onder de dakpannen aan de gevelzijde
- Wijnbesstraat 32: 1 broedpaar onder de dakpannen de achtertuin zijde

Alle bovengenoemde adressen buiten het plangebied betreffen woningen uit de jaren '50 met twee bouwlagen (één originele bouwlaag met kap met dakopbouw).

De nesten zijn overwegend vastgesteld in hoekhuizen aan de open gevelzijde.

Open gevelzijde met mogelijkheden voor paarverblijven van gewone dwergvleermuis en nestplaatsen van huismus.

Gierzwaluw

Op grond van de resultaten van de inventarisatie wordt geconcludeerd dat het plangebied géén nestplaatsen van de gierzwaluw herbergt. Er zijn tijdens het onderzoek geen gierzwaluwen ingevlogen in de woonblokken binnen het plangebied. In de directe omgeving van het plangebied zijn wel invliegende gierzwaluwen vastgesteld op 17 juni 2013, namelijk in de Nieuwlichtstraat op nummer 12 en nummers 85-89, beide in de top van de gevel. De jaren '80 bebouwing langs de

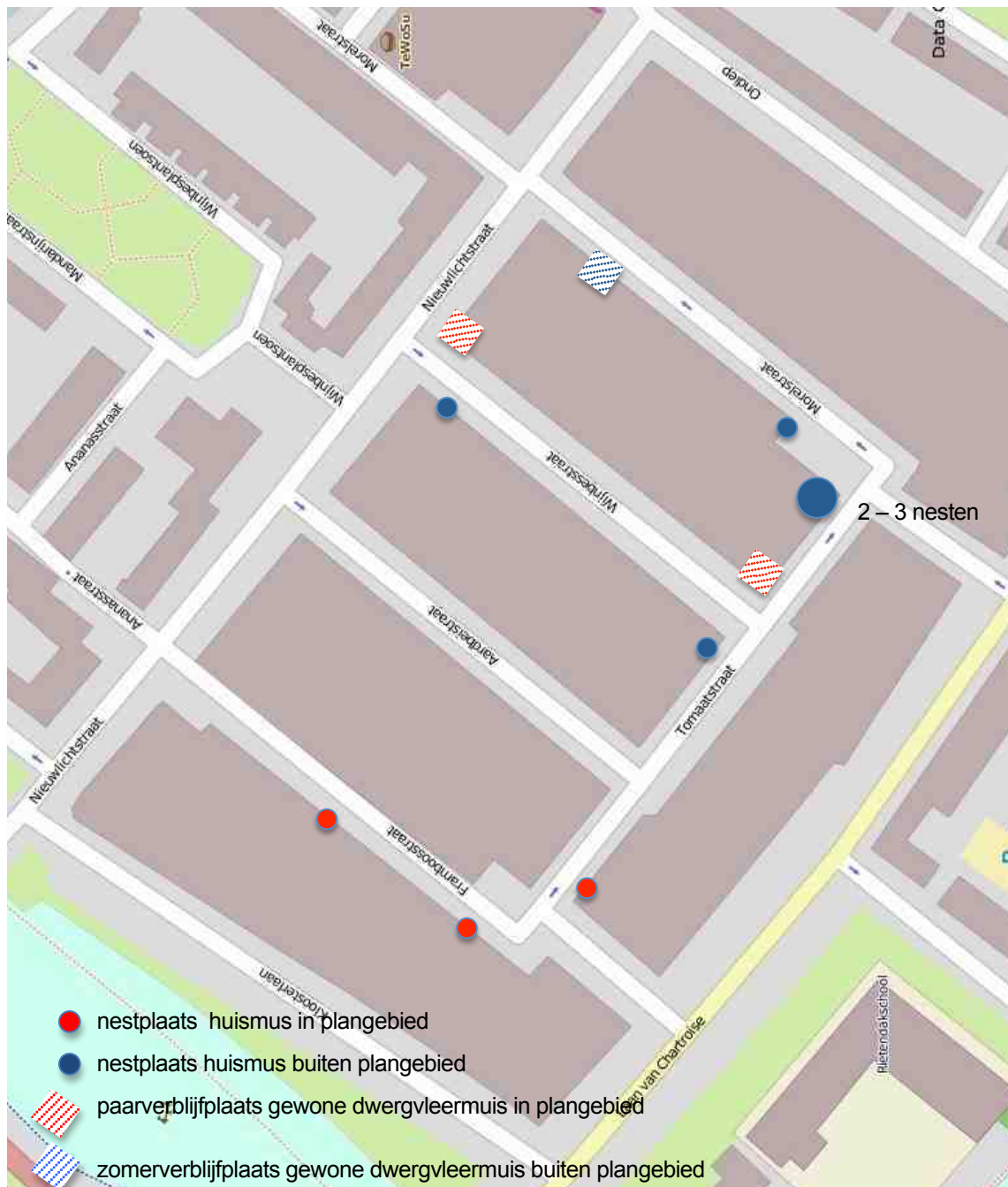
Nieuwlichtstraat bestaat uit 3 bouwlagen met een kap. De hogere bouw maakt deze woningen aantrekkelijker voor de gierzwaluw dan de lagere bebouwing in het plangebied.

4.3 Overige broedvogels

In bebouwing in het plangebied zijn, met uitzondering van kauwen, geen overige broedvogels vastgesteld (broedvogels waarvan de nestplaatsen niet jaarrond beschermd zijn). De nestplaatsen van kauwen zijn alleen beschermd in de periode dat ze in gebruik zijn (in het broedseizoen).

4.4 Overige soorten

Op grond van Brekelmans *et al.* (2010), de aard van het plangebied (bebouwing) en bevindingen van het veldonderzoek in 2013, wordt geconcludeerd dat het plangebied geen betekenis heeft voor beschermde soorten planten, ongewervelden, vissen amfibieën, reptielen en grondgebonden zoogdieren.

Figuur 4.1. Kaart met nestplaatsen huismus (1 per locatie tenzij anders aangegeven) en verblijfplaatsen gewone dwergvleermuis (1 per gearceerde locatie) in de Fruitbuurt te Utrecht. "Buiten plangebied" dat wil zeggen "niet in te slopen/reoveren gebouwen". Data inventarisatie 2013 (ondergrond: Data by OpenStreetMap.org contributors under CC BY-SA 2.0 license).

5 Effecten ingreep op beschermde soorten (onderdelen H, I)

De effectbeoordeling is opgesteld op basis van de huidige ter beschikking staande kennis en inschattingen van deskundigen.

5.1 Gewone dwergvleermuis

De renovatiewerkzaamheden aan de Morelstraat zullen leiden tot verstoring van twee paarverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis. Hiermee wordt artikel 11 van de Ffwet overtreden. De functionaliteit van deze paarverblijfplaatsen is echter niet in het geding / blijft gewaarborgd. De te renoveren woningen staan niet op zichzelf als (geschikte) paarverblijfplaatsen; in de wijk inclusief de niet te renoveren/slopen woningen zijn voldoende geschikte alternatieve paarverblijfplaatsen voor gewone dwergvleermuis aanwezig. Geschikte mogelijkheden bevinden zich met name onder de dakbedekking. Zoals gesteld in § 4.1 bezetten gewone dwergvleermuizen in hun territorium vaak meerdere paarverblijven. De dieren worden flexibel genoeg geacht om voor hun paarverblijfplaats uit te wijken naar alternatieve paarverblijven in aangrenzende (niet te renoveren) woningblokken. Omdat de wijk voldoende alternatieve paarverblijfplaatsen biedt, is het niet nodig om nieuwe voorzieningen te treffen voor gewone dwergvleermuis om de functionaliteit van de paarverblijven te behouden.

Om het doden en verwonden van gewone dwergvleermuizen tijdens de renovatiewerkzaamheden te voorkomen, wordt bij de planning en uitvoering van de werkzaamheden rekening gehouden met de aanwezigheid van de paarverblijfplaatsen (zie §6.1).

Omdat de functionaliteit van de paarverblijfplaatsen gewone dwergvleermuizen in het plangebied gewaarborgd blijft en het doden en verwonden van deze dieren voorkomen wordt, zijn effecten op de gunstige staat van instandhouding van deze soort op lokale schaal (en dus ook op regionale en nationale schaal) uitgesloten.

5.2 Huismus

De renovatiewerkzaamheden aan de Framboosstraat (nr. 's 20 en 34) en de renovatie- of sloopwerkzaamheden aan de Tomaatstraat (nr.1) zullen leiden tot verstoring van drie nestplaatsen van huismus. Hiermee wordt artikel 11 van de Ffwet overtreden. De functionaliteit van deze nestplaatsen is echter niet in het geding / blijft gewaarborgd. De woningen staan niet op zichzelf als (geschikte) nestlocaties; in de wijk inclusief de niet te renoveren/slopen woningen zijn voldoende geschikte alternatieve nestlocaties voor huismus aanwezig. Geschikte mogelijkheden bevinden zich onder de dakbedekking, met name aan de gevelzijde. In de wijk is het voedselaanbod naar inschatting de limiterende factor voor het voorkomen van

huismus, niet het aanbod aan nestplaatsen. Groene elementen (in de vorm van stekelige struiken, groenblijvende struiken en hagen, bomen en klimplanten) zijn in de wijk slechts spaarzaam aanwezig. Omdat de wijk voldoende alternatieve nestlocaties biedt, is het niet nodig om nieuwe voorzieningen te treffen voor huismus om de functionaliteit van de nestplaatsen te behouden.

Om het beschadigen van eieren en het doden en verwonden van kuikens tijdens de werkzaamheden te voorkomen, wordt bij de planning en uitvoering van de werkzaamheden rekening gehouden met de aanwezigheid van de nesten van huismus (zie §6.1).

Omdat de functionaliteit van de nestplaatsen van huismussen in het plangebied gewaarborgd blijft en het beschadigen van hun eieren en het doden en verwonden van kuikens voorkomen wordt, zijn effecten op de gunstige staat van instandhouding van deze soort op lokale schaal (en dus ook op regionale en nationale schaal) uitgesloten.

5.3 Overige broedvogels

De renovatie en sloopwerkzaamheden kunnen leiden tot aantasting van nestplaatsen en eieren van kauwen. Hiermee kunnen verbodsbepalingen van artikel 11 en 12 van de Ffwet overtreden worden. Omdat voor broedvogels in principe geen ontheffing wordt verleend, moet overtreding van verbodsbepalingen voorkomen worden. Bij de planning en wijze van uitvoering van de werkzaamheden wordt rekening gehouden met broedvogels (kauwen) om overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen (zie H6). De ingreep heeft geen effect op de gunstige staat van instandhouding (landelijk, regionaal en lokaal) van kauwen. De kauw komt zowel op lokale schaal (Utrecht) als regionale (provincie) en landelijke schaal algemeen voor.

5.4 Overige soorten

Effecten van de voorgenomen ingreep op overige beschermde soorten (planten, ongewervelden, vissen amfibieën, reptielen en grondgebonden zoogdieren) kunnen worden uitgesloten. Het plangebied heeft namelijk geen betekenis voor overige beschermde soorten (zie H4).

6 Maatregelen

6.1 Maatregelen om schade te voorkomen, beperken of herstellen (onderdelen P, Q, R, T)

Bij de uitvoering van de voorgenomen ingreep worden maatregelen genomen om schade aan betreffende strikt beschermde soorten (gewone dwergvleermuis, huismus, overige broedvogels) zo veel als redelijkerwijs mogelijk te voorkomen en beperken. Hiermee wordt invulling gegeven aan zorgvuldig handelen en de zorgplicht. Voor het opstellen van deze paragraaf is gebruik gemaakt van de soortenstandaarden van gewone dwergvleermuis en huismus (Ministerie van EL&I, versies december 2011). In onderstaande worden de maatregelen nader toegelicht.

6.1.1 Gewone dwergvleermuis

Om het doden en verwonden van gewone dwergvleermuizen tijdens de werkzaamheden te voorkomen, worden de renovatiewerkzaamheden aan de dakbedekking en sloopwerkzaamheden uitgevoerd in de periode dat de betreffende woonblokken niet gebruikt worden door gewone dwergvleermuizen. Dit houdt in dat de renovatie- en sloopwerkzaamheden worden uitgevoerd in de periode 15 oktober tot 15 augustus. De genoemde perioden kunnen eerder beginnen of later eindigen afhankelijk van de lokale klimatologische omstandigheden en de meteorologische omstandigheden voorafgaand of tijdens de werkzaamheden.

Vanuit het voorzorgsprincipe zal ook bij uitvoering van werkzaamheden aan de dakbedekking en sloopwerkzaamheden buiten de paarperiode voorzichtig gewerkt worden met het oog op een incidenteel aanwezige gewone dwergvleermuis.

Werkzaamheden aan de gebouwen zijn mogelijk indien direct voorafgaand hieraan is vastgesteld dat de betreffende gebouwen niet in gebruik zijn door vleermuizen.

Wanneer tijdens de werkzaamheden toch onverhoopt gewone dwergvleermuizen worden aangetroffen, dan worden de werkzaamheden direct stilgelegd en wordt een deskundige op het gebied van gewone dwergvleermuizen worden ingeschakeld. Hiermee wordt invulling gegeven aan 'zorgvuldig handelen'.

6.1.2 Huismus en overige broedvogels

Om het beschadigen van eieren en het doden en verwonden van kuikens tijdens de werkzaamheden te voorkomen, worden de renovatiewerkzaamheden aan de dakbedekking en sloopwerkzaamheden uitgevoerd buiten het seizoen dat de nesten in gebruik zijn als broedplaats door huismus en kauwen. Dit houdt in dat de renovatie- en sloopwerkzaamheden in principe worden uitgevoerd in de periode september tot april. De genoemde perioden kunnen eerder beginnen of later eindigen afhankelijk

van de lokale klimatologische omstandigheden en de meteorologische omstandigheden voorafgaand of tijdens de werkzaamheden.

Werkzaamheden aan de gebouwen zijn mogelijk *binnen* deze periode als de daken voorafgaand aan het broedseizoen ontoegankelijk zijn gemaakt voor huismus. Dit kan door fijnmazig gaas te spannen over de onderste rij dakpannen van de woningen op zo'n wijze dat de toegang tot de dakpannen afgesloten is. Ditzelfde geldt voor de eerste rij dakpannen langs de gevelzijde van de aan te pakken woningen.

Werkzaamheden aan de gebouwen zijn tevens mogelijk binnen de periode april tot september, indien direct voorafgaand aan de werkzaamheden is vastgesteld dat de betreffende gebouwen niet in gebruik zijn door huismus.

Wanneer tijdens de werkzaamheden toch onverhoopt broedende huismussen worden aangetroffen, dan worden de werkzaamheden direct stilgelegd en wordt een deskundige op het gebied van gewone dwergvleermuizen ingeschakeld. Hiermee wordt invulling gegeven aan 'zorgvuldig handelen'.

6.2 Aanbevelingen

6.2.1 Gewone dwergvleermuis

Vanuit het oogpunt van duurzaam bouwen, biodiversiteit en behoud van de populatie gewone dwergvleermuizen in Utrecht verdient het de aanbeveling om in de te renoveren en nieuw te bouwen woonblokken nieuwe verblijfsmogelijkheden te creëren voor gewone dwergvleermuis. Hiermee blijft het aanbod aan verblijfplaatsen in Utrecht op lange termijn gewaarborgd, wat noodzakelijk is voor instandhouding van de plaatselijke populatie. Realisatie van nieuwe verblijfsmogelijkheden kan door onder de eerste rij dakpannen aan de zijgevelzijde van hoekhuizen geen isolatie aan te brengen.

Mogelijk kunnen de muren geschikt gemaakt worden als verblijfsmogelijkheid voor gewone dwergvleermuizen. Hiervoor zijn de volgende maatregelen nodig:

- Breng verbrede open stootvoegen in de kopgevels aan, op een minimale hoogte van 3 m met een breedte van 15 - 20 mm. De erachter gelegen spouw is minimaal 2 cm en bij voorkeur 3 cm breed.
- Breng in de gevels met verbrede open stootvoegen van een ± 1 m brede strook PEextrusiegaas (maaswijdte tussen 5 en 15 mm) aan, op de buitenzijde van de spouwmuurisolatieplaten over de gehele hoogte van de wand.

6.2.2 Huismus

Vanuit het oogpunt van duurzaam bouwen, biodiversiteit en behoud van de populatie huismussen in Utrecht wordt aanbevolen om in de te renoveren en nieuw te bouwen woonblokken nieuwe nestgelegenheid te creëren voor huismus. Net als voor gewone dwergvleermuis kunnen de woonblokken geschikt worden gemaakt voor huismus door

onder de eerste rij dakpannen aan de zijgevelzijde van hoekhuizen geen isolatie aan te brengen. Aanvullend kunnen mussendakpannen of mussenvides worden aangebracht in de betreffende woonblokken. Deze verblijfplaatsen moeten niet te heet worden in de middagzon. Voorkeur heeft een noord of oost expositie of een ligging in de schaduw van een dakgoot of iets desgelijks. Bij voorkeur worden meerdere nestplekken bij elkaar aangeboden, waarbij de openingen minimaal 50 centimeter uit elkaar liggen.

Het verdient verder de aanbeveling om bij eventuele herinrichting van de openbare ruimte in de Fruitbuurt rekening te houden met de biotoopvoorkeuren van huismus, zie onderstaande. Ook andere broedvogels zullen hiervan profiteren.

De openbare ruimte kan met de volgende maatregelen aantrekkelijker worden gemaakt voor huismus en andere broedvogels:

- Zorg voor voldoende dekking in de vorm van hagen of groenblijvende struiken. Ligusterhagen zijn zeer geschikt voor huismussen, maar ook soorten als taxus en hulst.
- Plant besdragende struiken als meidoorn, vlier, lijsterbes, krentenboompje, sleedoorn, vuurdoorn, Gelderse roos, berberis, rode en gele kornoelje, hondsroos of braam.
- Gebruik voor minimaal de helft van de toe te passen bomen inheemse of sterk hieraan verwante bomen toe zoals: linde (*Tilia sp.*), zomereik (*Quercus robur*), wilg (*Salix sp.*), kers (*Prunus sp.*), berk (*Betula sp.*), iep (*Ulmus sp.*), populier (*Populus sp.*) en esdoorn (*Acer campestre*, *pseudoplatanus* of *platanoides*). Pas voor maximaal de helft bomen toe als *Liquidambar*, *Robinia*, *Platanus*, *Gleditsia*, *Juglans*, *Aesculus*, *Quercus rubra*, *Quercus palustris*.

7 Literatuur

- Brekelmans, F.L.A., S. Vleeming, P.H.N. Boddeke, G.Hoefsloot, J. van Zundert & J.W. de Jong, 2010. Beschermd flora en fauna Utrecht. Een overzicht van beschermde soorten flora en fauna op basis van een gemeentebrede quickscan. Bureau Waardenburg bv, Culemborg.
- Ministerie van EL&I, 2011a. Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. Ministerie van EL&I, Den Haag.
- Ministerie van EL&I, 2011b. Soortenstandaard Gierzwaluw *Apus apus*. Ministerie van EL&I, Den Haag.
- Ministerie van EL&I, 2011c. Soortenstandaard Huismus *Passer domesticus*. Ministerie van EL&I, Den Haag.
- Van der Linden, P., 2012. Afdoend onderzoek Ondiep te Utrecht. Projectnr. 11.054. Els & Linde B.V., Ingen.

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu
Postbus 365, 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345-512710, Fax 0345-519849
E-mail info@buwa.nl, www.buwa.nl